

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૫૪૯૯/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા સહી/-

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી સહી/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

શ્રી ઉકાઈ પ્રદેશ સહકારી ખાંડ ઉદ્યોગ મંડળી લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી ધવલ શાહ (૨૩૫૪)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧, ૨, ૩, ૪ તરફે સુશ્રી હાર્દિકા વ્યાસ (૧૧૪૫૦)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી

તારીખ : ૧૧/૧૨/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા દ્વારા)

૧. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી ધવલ શાહ અને સામાવાળાઓ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી સી.બી. ગુપ્તાને સાંભળ્યા. પક્ષકારોની સંમતિથી, આ બાબત આજે જ સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવે છે.

૨. રૂલ તુરંત પરતપાત્ર છે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગુપ્તા સામાવાળાઓ વતી રૂલની નોટિસની બજવણી માફ રાખે છે.

૩. આ પિટિશન દ્વારા, અરજદારે તારીખ ૦૫.૦૬.૨૦૨૫ ના વાદગ્રસ્ત મિસલેનિયસ ઓર્ડર નં. ૧૦૩૫૨/૨૦૨૫ ને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરેલ છે, જેના દ્વારા કસ્ટમ્સ, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ, પશ્ચિમ ઝોનલ બેંચ, અમદાવાદ (ટૂંકમાં "સેસ્ટેટ") એ અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી એટલે કે એક્સાઈઝ મિસ. એપિલિકેશન (આર.ઓ.એ.) નં. ૧૧૧૯૩/૨૦૨૪ ને તે સાત (૭) વર્ષના અંતરાલ પછી દાખલ કરવામાં આવી હોવાના કારણસર નામંજૂર કરી છે.

૪. સંક્ષિપ્તમાં હકીકતો એવી છે કે અરજદાર એ ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ

એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ વિધિવત રીતે નોંધાયેલી એક સહકારી મંડળી છે, જે અન્ય બાબતો સાથે ખાંડ અને મોલાસીસના ઉત્પાદનમાં રોકાયેલી છે. સદર અરજદાર – મંડળી અનુક્રમે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ના પ્રકરણ નં. ૧૭૦૧ હેઠળ વી.પી. સુગર અને પ્રકરણ નં. ૧૭૦૩ હેઠળ મોલાસીસના ઉત્પાદન માટે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડિપાર્ટમેન્ટ સમક્ષ રજિ. નં. એએએએસપ૮૦૭જેએક્સએમ૦૦૧ હેઠળ વિધિવત રીતે નોંધાયેલી હતી. સદર અરજદાર – મંડળી સેનવેટ ક્રેડિટ રૂલ્સ, ૨૦૦૪ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઇનપુટ્સ/કેપિટલ ગુડ્સ/ઇનપુટ સર્વિસીસ પર સેનવેટ ક્રેડિટની સુવિધા મેળવતી હતી.

૪.૧. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૮ હેઠળ જરૂરી જણાવ્યા મુજબ, સદર અરજદાર – મંડળી કરંટ એકાઉન્ટ અને સેનવેટ ક્રેડિટ એકાઉન્ટ મારફતે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવીને અંતિમ ઉત્પાદન કિલયર કરતી હતી. સદર અરજદારનો એવો કેસ છે કે સદર અરજદાર – મંડળી લાંબા સમયથી નાણાકીય સંકટનો સામનો કરી રહી હતી અને માંદી મંડળી બની ગઈ હતી. ત્યારબાદ, ગુજરાત રાજ્ય માંદી સહકારી ખાંડ મિલો માટે રિવાઈવલ પ્લાન લઈને આવ્યું હતું. સદર અરજદાર – મંડળીએ પોતાનો વ્યવસાય ચાલુ રાખ્યો હતો. જો કે, વર્ષ ૨૦૧૩ માં, આકારણી અધિકારીએ મે ૨૦૧૩ થી ઓગસ્ટ ૨૦૧૪ સુધીના સમયગાળા માટે એક્સાઈઝેબલ ગુડ્સના માસિક રિટર્ન અને સેનવેટ ક્રેડિટ મેળવવાની બાબતની ચકાસણી કરતી વખતે એવું અવલોકન કર્યું હતું કે સદર

અરજદાર – મંડળીએ સુગર સેસ, એજ્યુકેશન સેસ અને હેલ્થ સેસ સહિત લેવી/નોન-લેવી ખાંડ પર રૂ. ૭૩,૪૩,૩૧૯/- ની રકમ અને મોલાસીસ પર રૂ. ૩૮,૮૦,૩૫૨/- ની રકમ ચૂકવવાપાત્ર ડ્યુટી તરીકે દર્શાવી હતી. આવી હકીકતોને ધ્યાને લેતાં, આકારણી અધિકારીએ એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે સદર અરજદાર – મંડળીએ એકાઉન્ટ કરંટ (પી.એલ.એ.) મારફતે કે સેનવેટ ક્રેડિટ એકાઉન્ટ મારફતે ડ્યુટી ચૂકવી ન હતી.

૪.૨. સદર અરજદાર – મંડળી પર તારીખ ૧૧.૦૭.૨૦૧૪ થી આગળના સમયગાળા માટે દર મહિને એક ટકાના દરે દંડ સહિત રૂ. ૧,૧૨,૨૩,૬૭૨/- ની સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવા જણાવતી તારીખ ૧૦.૧૨.૨૦૧૪ ની એક કારણદર્શક નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, સામાવાળા નં. ૨ એ તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૧૫ ના રોજ ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલ પસાર કર્યો, જે તારીખ ૧૯.૦૮.૨૦૧૫ ના રોજ મળ્યો હતો, જેના દ્વારા કારણદર્શક નોટિસમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી સમગ્ર માંગણી પુષ્ટિ પામી હતી. એ સ્પષ્ટ છે કે અરજદાર વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે ઉપસ્થિત રહ્યા ન હતા. સદર અરજદાર – મંડળીએ ત્યારબાદ પી.એલ.એ. મારફતે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- અને સેનવેટ ક્રેડિટ એકાઉન્ટ મારફતે રૂ. ૩૨,૩૨,૯૮૦/- ની ચુકવણી અંગે સામાવાળા નં. ૨ ને જાણ કરી હતી. જો કે, સેસ્ટેટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવા માટે પ્રી-ડિપોઝિટ તરીકે રૂ. ૮,૪૧,૭૮૦/- ચૂકવવામાં આવ્યા હતા. સદર અરજદાર – મંડળીએ પોતાની કમાણીમાંથી બાકીની ડ્યુટીની રકમ જમા કરાવવા માટે સાત (૭) સરખા માસિક

હત્તાઓની પણ માંગણી કરી હતી.

૪.૩. એવું જણાય છે કે વચગાળાના સમયગાળા દરમિયાન, પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર દ્વારા પણ કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાંથી રૂ. ૨૫,૨૮,૦૦૦/- ની રકમ મુક્ત કરવામાં આવી હતી. તદ્દનુસાર, સદર અરજદાર – મંડળીની વિનંતીને પગલે, સામાવાળા નં. ૩ ની કચેરીએ રૂ. ૬૯,૯૦,૬૯૨/- ની સરકારી લેણી રકમની ચુકવણી રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- ના સાત (૭) સરખા માસિક હત્તાઓમાં કરવાની મંજૂરી આપી હતી.

૪.૪. ત્યારબાદ, સદર અરજદાર – મંડળીએ તીવ્ર નાણાકીય સંકટના કારણે કારખાનું તારીખ ૨૨.૦૨.૨૦૧૪ થી ૨૧.૧૧.૨૦૧૫ સુધી બંધ હોવાની તકરાર સાથે, તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૧૫ ના ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલને પડકારતી એક અપીલ ૯૮ દિવસના વિલંબ માફી માટેની મિસ. એપિલકેશન સાથે તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૧૬ ના રોજ સેસ્ટેટ સમક્ષ દાખલ કરી હતી.

૪.૫. તારીખ ૧૯.૦૮.૨૦૧૭ ના હુકમથી, સેસ્ટેટે સદર અરજદાર – મંડળીને અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા ૯૮ દિવસના અસાધારણ વિલંબના કારણોના સમર્થનમાં સોગંદનામું દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. એવું જણાય છે કે કોઈ ખુલાસો રજૂ કરવામાં ન આવ્યો હોવાથી, સેસ્ટેટે તારીખ ૧૯.૦૮.૨૦૧૭ ના હુકમ દ્વારા, સોગંદનામું દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ રહેવાના કારણે વિલંબ માફી માટેની મિસ. એપિલકેશન નામંજૂર કરી હતી અને, પરિણામે, અપીલ પણ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૪.૬. સદર અરજદાર – મંડળીનો એવો કેસ છે કે નાણાકીય સંકટના કારણે મંડળી ૨૦૧૬-૨૦૧૭ થી ૨૦૨૦-૨૦૨૧ સુધી બંધ રહી હતી અને તેથી આગળની કાર્યવાહી માટે સેસ્ટેટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ પર ધ્યાન આપી શકાયું ન હતું. જો કે, વર્ષ ૨૦૨૨ માં, ગુજરાત ટ્રાઈબલ ડેવલપમેન્ટ ડિપાર્ટમેન્ટ તારીખ ૧૫.૦૮.૨૦૨૨ ના પરિપત્ર મારફતે રિવાઈવલ પ્લાન લઈને આવ્યું હતું અને સદર અરજદાર – મંડળીએ પોતાની વ્યવસાયિક કામગીરી પુનઃજીવિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ ના અધિકારીઓએ વસૂલાતની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને સદર અરજદારનો એવો કેસ છે કે તે સમયે અરજદારને વિલંબના કારણસર અપીલ નામંજૂર થઈ હોવાની જાણ થઈ હતી.

૪.૭. ત્યારબાદ, અરજદારે તારીખ ૦૧.૧૦.૨૦૨૪ ના રોજ વિલંબ માફી માટેની મિસ. એપ્લિકેશનની પુનઃસ્થાપના માટે મિસ. એપ્લિકેશન દાખલ કરી હતી અને એવા કારણો સમજાવ્યા હતા કે નાણાકીય સંકટના કારણે મંડળી બંધ હતી. સેસ્ટેટે કોઈપણ પ્રતીતિકારક ખુલાસા વિના સાત (૭) વર્ષના લાંબા અંતરાલ પછી મિસ. એપ્લિકેશન દાખલ કરવામાં આવી હોવાના કારણસર તેને નામંજૂર કરી હતી. આથી, અરજી નામંજૂર કરતો હુકમ હાલની પિટિશનમાં આ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો છે

૫. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ધવલ શાહે એવી રજૂઆત કરી હતી કે સેસ્ટેટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત હુકમ વિકૃત અને

ગેરકાયદેસર છે અને તેને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવો જરૂરી છે, વિશેષ કરીને એ કારણસર કે અરજદાર – મંડળીએ અરજીમાં સ્પષ્ટપણે કથન કર્યું હતું કે નાણાકીય સંકડામણના કારણે મંડળી બંધ હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સેસ્ટેટ સમક્ષ, તારીખ ૧૫.૧૧.૨૦૧૭ ના ઓર્ડર-ઇન-અપીલમાંથી ઉદ્ભવતા હુકમને પડકારવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તારીખ ૨૪.૦૭.૨૦૨૫ ના હુકમ દ્વારા સેસ્ટેટે વિલંબ માફીની અરજી મંજૂર કરી છે કે જેમાં કારખાનું નાણાકીય સંકડામણના કારણે બંધ હોવાના તે જ કારણસર ૨૦૦૦ કરતાં વધુ દિવસોનો વિલંબ થયો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરીને હાલની રિટ અરજી મંજૂર કરવામાં આવે.

૬. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગુપ્તાએ એવી રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર – મંડળી તારીખ ૨૪.૦૭.૨૦૨૫ ના તે નિર્ણય પર આધાર રાખી શકે નહીં કે જેના દ્વારા તારીખ ૧૫.૧૧.૨૦૧૭ ના ઓર્ડર-ઇન-અપીલને રદ કરતી વિલંબ માફી અરજી નં. ૧૨૨૬૧/૨૦૨૪ મંજૂર કરવામાં આવી હતી, કારણ કે વિભાગ એ બાબત દર્શાવવામાં અસમર્થ રહ્યો હતો કે સદર હુકમ અપીલકર્તા પર તારીખ ૧૯.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ બજાવવામાં આવ્યો હતો, અને આ કારણસર, તેમજ વસૂલ કરવામાં આવેલી રકમના ૯૦% જમા કરાવવાના આધારે, સેસ્ટેટે વિલંબ માફ કર્યો હતો, જ્યારે કે હાલના કેસમાં, સેસ્ટેટ દ્વારા અરજદાર – મંડળીને ૯૮ દિવસના વિલંબનો પુરાવો રજૂ કરવા જણાવતો હુકમ પસાર કર્યા પછી, અરજદાર – મંડળીએ ત્યારપછી કોઈ અરજી

દાખલ કરી ન હતી અને તેથી, સેસ્ટેટને તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૭ ના હુકમ દ્વારા અરજી નામંજૂર કરવાની ફરજ પડી હતી.

૭. અમોએ સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે.

૮. સાત (૭) વર્ષ કરતાં વધુ સમયગાળા પછી એક્સાઈઝ અપીલ નં. ૧૦૫૮૭/૨૦૧૬ માં એક્સાઈઝ મિસલેનિયસ એપ્લિકેશન (આર.ઓ.એ.) નં. ૧૧૧૯૩/૨૦૨૪ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબ અંગેની ઉપર નોંધાયેલી હકીકતો વિવાદમાં નથી. અરજદાર – મંડળીએ તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૧૫ ના ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલને પડકારતી એક્સાઈઝ અપીલ નં. ૧૦૫૮૭/૨૦૧૬ વાળી અપીલ દાખલ કરી હતી, જેમાં ૯૮ દિવસનો વિલંબ થયો હતો. સેસ્ટેટ અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબ અંગે ખુલાસો રજૂ કરવાની તક આપી હતી, જે કરવામાં આવ્યું ન હતું, અને તેથી, તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૭ ના હુકમ દ્વારા સદર અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. અરજદાર – મંડળી ત્યારપછી નિંદ્રાધીન થઈ ગઈ હતી અને કંઈ પણ કર્યું ન હતું અને એકાએક, સાત (૭) વર્ષના સમયગાળા પછી, સેસ્ટેટ સમક્ષ પુનઃસ્થાપના માટેની અરજી એટલે કે એક્સાઈઝ મિસલેનિયસ એપ્લિકેશન (આર.ઓ.એ.) નં. ૧૧૧૯૩/૨૦૨૪ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સેસ્ટેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલો એકમાત્ર ખુલાસો એ હતો કે મંડળી આર્થિક સંકટનો સામનો કરી રહી હતી અને બંધ થઈ ગઈ હતી અને તેથી સેસ્ટેટ સમક્ષ પોતાની કાર્યવાહી પર નજર રાખી શકી ન હતી.

૯. એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે તમામ કાર્યવાહીમાં મંડળીનું પ્રતિનિધિત્વ પહેલેથી જ

એક વકીલ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. તેમ છતાં, એક્સાઈઝ અપીલ નં. ૧૦૫૮૭/૨૦૧૬ કે જેમાં ૯૮ દિવસનો વિલંબ થયો હતો તેની કાર્યવાહી આગળ ધપાવવા માટે ન તો વકીલ કે ન તો અરજદાર પૂરતા પ્રમાણમાં સતર્ક હતા. આમ, એક્સાઈઝ અપીલ નં. ૧૦૫૮૭/૨૦૧૬ ૯૮ દિવસના વિલંબ સાથે મોડી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને, જ્યારે સેસ્ટેટે અરજદાર – મંડળીને વિલંબ સમજાવતો યોગ્ય જવાબ દાખલ કરવા નિર્દેશ આપ્યો, ત્યારે કંઈ પણ કરવામાં આવ્યું ન હતું. આથી, સેસ્ટેટને તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૭ ના હુકમ દ્વારા અપીલ નામંજૂર કરવાની ફરજ પડી હતી. તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૭ નો હુકમ પ્રતિબિંબિત કરે છે કે અરજદારને સોગંદનામું દાખલ કરવા માટે તક આપવામાં આવી હોવા છતાં અરજદાર તરફે કોઈ ઉપસ્થિત રહ્યું ન હતું. આમ, અરજદાર – મંડળી ચાર બાબતોમાં બેદરકાર રહી હતી, પ્રથમ તો, ૯૮ દિવસના વિલંબ સાથે મોડી અપીલ દાખલ કરવામાં; બીજું, સેસ્ટેટના નિર્દેશો છતાં ૯૮ દિવસનો વિલંબ ન સમજાવવામાં; ત્રીજું, કાર્યવાહીમાં ઉપસ્થિત ન રહેવામાં; અને ચોથું, સાત (૭) વર્ષના અંતરાલ પછી પુનઃસ્થાપના અરજી દાખલ કરવામાં. સેસ્ટેટે, આ તમામ હકીકતો ધ્યાનમાં લીધા પછી, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“જ.જ. હાલના કેસમાં, અમોને જાણાય છે કે અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ એકમાત્ર કારણ એ છે કે તેમનો વ્યવસાય બંધ હતો. જોકે, એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે કે કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર ત્યાં ઉપસ્થિત જ હતા. જો ટ્રિબ્યુનલે ૯૮ દિવસનો વિલંબ સમજાવતું સોગંદનામું રજૂ કરવાના તેના

હુકમનું પાલન ન કરવા બદલ તેમની અપીલ નામંજૂર કરી હતી, તો તેમણે કોઈ કન્સલ્ટન્ટ રોકવા જોઈતા હતા અને સોગંદનામું રજૂ કરવું જોઈતું હતું. તેમ ન કરવા માટે કોઈ ખુલાસો નથી. ફરીથી, તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૭ ના નામંજૂરીના હુકમ પછી, અરજદાર દ્વારા તારીખ ૦૧.૧૦.૨૦૨૪ ના રોજ એટલે કે સાત (૭) વર્ષના અંતરાલ પછી, કોઈપણ ખુલાસા વિના આ મિસલેનિયસ એપિલિકેશન દાખલ કરવામાં આવી છે. તેથી અમોને જણાય છે કે મિસલેનિયસ એપિલિકેશન નં. ઇ/સીઓડી/૧૦૨૫૨/૨૦૧૬ વિથ અપીલ નં. ઇ/૧૦૫૮૭/૨૦૧૬ અને તારીખ ૧૯.૦૯.૨૦૧૭ નો હુકમ નં. એ/૧૨૬૬૪/૨૦૧૭ રીકોલ કરવાની અરજી ગુણદોષ રહિત છે અને તેથી, તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.”

૧૦. સેસ્ટેટ સમક્ષ કાનૂની ઉપાય મેળવવામાં અરજદાર – મંડળી બેદરકાર રહી છે તે હકીકતને ધ્યાને લેતાં, સેસ્ટેટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અમોને કોઈ પ્રતીતિકારક કારણ જણાતું નથી. માત્ર અરજદાર – મંડળી બંધ થઈ ગઈ હોવાના કારણે, તેણે તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૧૫ ના ઓર્ડર-ઈન-ઓરિજિનલને પડકારતી દાખલ કરેલી કાર્યવાહી પરની નજર ગુમાવી દીધી હતી, તે વાતથી અમો સહમત નથી. જ્યાં સુધી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ધવલ શાહ દ્વારા તારીખ ૧૫.૧૧.૨૦૧૭ ના ઓર્ડર-ઈન-અપીલને પડકારતી અપીલ ડી. નં. ૧૨૨૬૦/૨૦૨૪ માં વિલંબ માફી અરજી નં. ૧૨૨૬૧/૨૦૨૪ માં લગભગ ૨૦૦૦ દિવસનો વિલંબ માફ કરતાં સેસ્ટેટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૪.૦૭.૨૦૨૫ ના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવેલા આધારનો સંબંધ છે, અમારો

એવો મત છે કે તે અરજદારની વહારે આવશે નહીં કારણ કે સદર હુકમમાં નોંધવામાં આવેલી હકીકતો દર્શાવે છે કે તારીખ ૧૫.૧૧.૨૦૧૭ નો ઓર્ડર-ઇન-અપીલ અપીલકર્તાને બજાવવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી તેઓ સેસ્ટેટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવામાં અસમર્થ રહ્યા હતા. ઉપરોક્ત કારણો અને અપીલકર્તા – મંડળી દ્વારા વસૂલાતની રકમના ૮૦% જમા કરાવવાની બાબતને પણ ધ્યાને રાખીને, સેસ્ટેટે વિલંબ માફ કર્યો હતો. હાલની પિટિશનમાં આ મહત્વપૂર્ણ ભિન્ન લક્ષણો છે.

૧૧. અમો શિયો રાજ સિંઘ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૨૩ (૧૦) એસ.સી.સી. ૫૩૧ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકીએ, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે “પર્યાપ્ત કારણ” શબ્દપ્રયોગની ચકાસણી કરતી વખતે વિલંબ માફ કરવા સંબંધે હાઈકોર્ટની સત્તાની પુનઃસમીક્ષા કરી છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે જુદા દિવસનો વિલંબ માફ કરતો હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કર્યો છે. તેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે :

“૩૦. ઉપરોક્ત નિર્ણયોને ધ્યાને લેતાં, એ બાબતે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં કે માત્ર વિલંબના તકનીકી કારણોસર ખાનગી પક્ષકારો અને રાજ્યના વાસ્તવિક અધિકારો શરૂઆતમાં જ હણાઈ ન જાય તે સુનિશ્ચિત કરવા આ અદાલતે હસ્તક્ષેપ કર્યો છે. જો કે, આ નિર્ણયો હોવા છતાં, અમો પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે વિલંબ માફ કરવો એ અદાલતોને ઉપલબ્ધ વિવેકાધીન સત્તા હોવાથી, વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ દર્શાવવામાં આવેલા કારણની પર્યાપ્તતા અને

રજૂ કરાયેલા ખુલાસાની સ્વીકાર્યતાની માત્રા પર અનિવાર્યપણે નિર્ભર રહેવો જોઈએ, વિલંબનો સમયગાળો મહત્વહીન હોઈ.

૩૧. ક્યારેક, પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવવાના અભાવે અથવા સ્વીકાર્ય ખુલાસો રજૂ ન થવાના કારણે, અતિ ટૂંકા ગાળાનો વિલંબ પણ માફ ન થઈ શકે, જ્યારે અમુક અન્ય કેસોમાં, જો ખુલાસો સંતોષકારક અને સ્વીકાર્ય હોય તો લાંબા સમયગાળાનો વિલંબ માફ કરી શકાય છે. અલબત્ત, અદાલતોએ “ખુલાસો” અને “બહાનું” વચ્ચે ભેદ પાડવો જ જોઈએ. “ખુલાસો” એ કોઈ વ્યક્તિ સમક્ષ તમામ હકીકતો મૂકવા અને કોઈ બાબતનું કારણ સ્પષ્ટ કરવા માટે ઘડાયેલ હોય છે. તે કોઈ ચોક્કસ ઘટનાના સંજોગો સ્પષ્ટ કરવામાં મદદ કરે છે અને તે વ્યક્તિને એ બાબત દર્શાવવાની તક આપે છે કે જે કંઈ બન્યું છે તેમાં તેનો વાંક નથી, જો ખરેખર તેમાં તેનો વાંક ન હોય તો. જો કે, “ખુલાસો” અને “બહાનું” વચ્ચે ભેદ પારખવા માટે સાવચેતી રાખવી જરૂરી છે. જોકે લોકો “ખુલાસો” અને “બહાનું” બંનેને એક જ બાબત તરીકે જોવાની વૃત્તિ ધરાવે છે અને તે બંને વચ્ચેનો તફાવત શોધવા માટે સંઘર્ષ કરે છે, તેમ છતાં તેમની વચ્ચે એક એવો ભેદ છે કે જે ભલે સૂક્ષ્મ હોય, પણ વાસ્તવિક છે.

૩૨. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પર આક્ષેપ થાય ત્યારે જવાબદારી અને પરિણામો નકારવા માટે તેના દ્વારા અવારનવાર “બહાનું” આગળ ધરવામાં આવે છે. તે એક પ્રકારનું બચાવનું પગલું છે. કોઈ બાબતને માત્ર “બહાનું” કહેવાનો અર્થ એ થાય કે રજૂ કરવામાં આવેલો ખુલાસો સાચો નથી તેવું માનવામાં આવે છે. આમ કહીને,

એવું કોઈ ચોક્કસ સૂત્ર નથી કે જે તમામ પરિસ્થિતિઓને લાગુ પડે અને તેથી, પર્યાપ્ત કારણની હાજરી કે ગેરહાજરી પર આધારિત વિલંબ માફીનો દરેક કેસ તેની પોતાની હકીકતોના આધારે નક્કી થવો જોઈએ. આ તબક્કે, અમો એ વાતનો ખેદ વ્યક્ત કર્યા વિના રહી શકતા નથી કે એવા છૂપા પરિબલોથી જાહેર હિતનું રક્ષણ કરવા માટે કે જેમનો એકમાત્ર એજન્ડા એ સુનિશ્ચિત કરવાનો હોય છે કે કોઈ ગુણદોષવાળો દાવો ન્યાયનિર્ણય માટે ઉચ્ચ અદાલતો સુધી ન પહોંચે, તેના માટે લાંબા વિલંબને માફ કરવા સારુ ઘણીવાર ખુલાસાઓ નહીં પરંતુ માત્ર બહાનાઓ જ વધુ વખત સ્વીકારવામાં આવે છે.”

૧૨. હાલની પિટિશનમાં, અરજદાર – મંડળી અપીલને પડકારવાના ઉપાયને અનુસરી રહી હતી જેમાં તેને ૯૮ દિવસના વિલંબની સ્પષ્ટતા કરતું સોગંદનામું દાખલ કરવા જણાવવામાં આવ્યું હતું, જે તેણે કર્યું ન હતું, અને આખરે, ૯૮ દિવસનો વિલંબ માફ કરવાની માંગણી કરતી મિસ. એપ્લિકેશન નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. અરજદાર દ્વારા સાત (૭) વર્ષના ગાળા બાદ ૯૮ દિવસનો વિલંબ માફ કરવાની માંગણી કરતી અરજીની પુનઃસ્થાપના માટે મિસ. એપ્લિકેશન દાખલ કરીને તેનો પ્રતિસાદ આપવામાં આવ્યો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે ચેતવણી આપી છે કે ખુલાસા અને બહાના વચ્ચે ભેદ પારખવા માટે સાવચેતી રાખવી જરૂરી છે, કારણ કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પર આક્ષેપ થાય ત્યારે જવાબદારી અને પરિણામો નકારવા માટે તેના દ્વારા અવારનવાર બહાનું આગળ ધરવામાં આવે છે, અને પર્યાપ્ત કારણની હાજરી કે ગેરહાજરી પર આધારિત વિલંબ માફીનો દરેક કેસ તેની પોતાની હકીકતોના આધારે નક્કી થવો જોઈએ. વિલંબ

માટે અરજદારે રજૂ કરેલું એકમાત્ર “બહાનું” નાણાકીય સંકડામણ છે. અરજદાર તરફથી વિલંબ માટે અન્ય કોઈ ગળે ઉતરે તેવો ખુલાસો સામે આવતો નથી.

૧૩. આથી, રિટ પિટિશન નિષ્ફળ જાય છે અને તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

સહી/-

(એ.એસ. સુપેહિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી/-

(પ્રણવ ત્રિવેદી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====